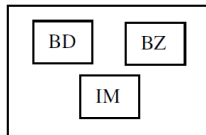

1 3 nejzákladnější subsystémy ES nutné pro chod systému.

BD – báze dat
BZ – báze znalostí
IM – informační mechanismus (usuzovací)

2 Struktura ES (5 subsystémů)

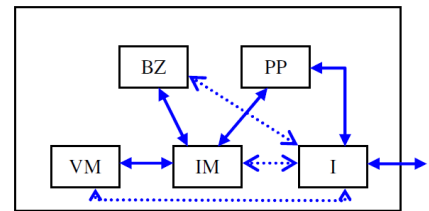
BZ – báze znalostí

VM – vysvětlovací mechanismus

I – interface

PP (= BD) – pracovní paměť

IM – srovnává fakta z PP se znalostmi v BZ za účelem nalezení závěru řešeného problému

3 Rozdíl mezi ES a konvenčními programy.

Konvenční programy

numerické hodnoty

algoritmus

informace a řízení pohromadě

těžké modifikovat

přesná informace

povelový Interface

dává konečný výsledek

optimální řešení

vývoj

důraz na řešení

programátor pracuje sám

sekvenční vývoj

Expertní systémy

symboly

heuristika

znalosti oddělené od řízení

lehké modifikovat

neurčitá informace

přirozený dialog s vysvětlením

dává doporučení s vysvětlením

přijatelné řešení

důraz na problém

týmová práce

iterativní vývoj

4 Typy reprezentace znalostí – jen vypsát.

procedurální – pravidla, strategie, agendy, procedury

deklarativní – pojmy, objekty, fakty

metaznalosti – znalosti o jiných typech znalostí a jak je užít

heuristické znalosti (mělké) – znalosti „vycucané z prstu“

strukturální znalosti (celkový model ES) – soubory pravidel, vztahy mezi pojmy, vztahy mezi objekty

5 Co je to tabule.

místo v PP (= BD), ve kterém si jednotlivé BZ vyměňují informace

6 Rámec = ? v terminologii OOP

rámec – datová struktura, která zahrnuje stereotypní znalosti o daném objektu nebo pojmu

7 Jaké řetězení vyvozuje často zbytečné závěry?

Dopředné řetězení vyvozuje ze vstupních dat cokoliv (hledání řízené daty) – i když je to zbytečné vylepšení spočívá v testování PP po každé její změně, zda neobsahuje žádaný cíl (obsahuje-li jej, proces končí)

8 Řešení konfliktů při prohledávání BZ – co je to, k čemu je to?

strategie určující N-best pravidel v případě, že více jak jedno pravidlo může být aktivní

pomocí strategií realizujeme řešení konflikt, realizujeme heuristické hledání v inferenční síti (AND/OR stromech)

9 Pravidlo Modus ponens

$$[A \wedge (A \Rightarrow B)] \Rightarrow B$$

10 Jakému řetězení odpovídá pravidlo modus ponens?

z pravidla modus ponens vychází dopředné řetězení

11	<p>Jinak (pomocí logických spojek) zapsat $E \Rightarrow H$</p> <p style="text-align: right;">$\bar{E} \vee H$</p>
12	<p>Co je to agenda cílů?</p> <p>řada cílů zpracovávaná v určitém pořadí</p>
13	<p>Výhody dopředného řetězení</p> <p>4.5.1 DŘ - výhody</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. výhodné při sběru informace s následným vyhodnocováním 2. z malého množství vstupních informací odvozuje velké množství nových faktů <ul style="list-style-type: none"> IF prší THEN tráva je mokrá IF tráva je mokrá THEN nesekat IF tráva je mokrá THEN nehrát fotbal IF prší THEN deštník 3. výhodné v úlohách plánování <p>4.5.2 DŘ - nevýhody</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. nepozná důležitost vstupních informací - vyvozuje úplně všechno 2. může klást otázky v nelogickém sledu 3. v případech, kde existuje málo hypotéz, které se mají zodpovědět, existuje velké množství vstupních dat
14	<p>Výhody zpětného řetězení</p> <p>4.5.3 ZŘ – výhody</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. existuje málo hypotéz 2. otázky klade v logickém sledu 3. hledá jen to, co je potřebné pro splnění cíle 4. výhodné v diagnostice <p>4.5.4 ZŘ – nevýhody</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. postupuje slepě od cíle (kořene) dolů 2. když existuje velké množství hypotéz a málo vstupních dat
15	<p>Které řetězení klade otázky v nelogickém sledu?</p> <p>dopředné řetězení</p>
16	<p>Co se stane, když zvolíme při začátku návrhu ES špatný druh řetězení</p> <p>nic (asi :D)</p>
17	<p>3 základní druhy prohledávání stavového prostoru</p> <p>do hloubky do šířky heuristickým prohledáváním</p>
18	<p>Dopředné řetězení – jakému druhu prohledávání stavového prostoru odpovídá?</p> <p>prohledávání stavového prostoru do šířky</p>
19	<p>Co je to EMYCIN?</p> <p>E-MYCIN = EMPTY – MYCIN</p> <p>odvozená verze MYCIN – expertní systém vyvinutý v roce 1970 pro podávání správných antibiotik pacientům, kteří trpí bakteriální infekcí.</p> <p>obecný expertní systém shell vytvořen tím, že odstraní některé nepotřebné domény znalostí z programu MYCIN.</p>
20	<p>Jakého řetězení používá MYCIN?</p> <p>MYCIN – expertní systém, který používá umělou inteligenci k identifikaci bakterií způsobujících závažné infekce, byl také použit pro diagnostiku onemocnění srážení krve.</p> <p>zpětné řetězení</p>
21	<p>Pro jaké řetězení má smysl agenda cílů?</p> <p>zpětné řetězení</p>

22	<p>Co je to Knowledge Acquisition?</p> <p>Knowledge Acquisition – získávání znalostí = proces získávání, organizování a studování znalostí</p>
23	<p>Jaké druhy ES (podle reprezentace znalostí) jsou v praxi nejpoužívanější?</p> <p>založený na pravidlech</p>
24	<p>Co je to shell v ES?</p> <p>shell – jednoduchý ES bez znalosti báze dat používá if, and, then Zpracovává informace zadané uživatelem, které se vztahují k pojmům obsažených v databázi znalostí a poskytuje posouzení nebo řešení konkrétního problému.</p>
25	<p>V kterých oblastech praxe jsou ES nejvíce používány?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. obrázky nasazení v oborech 2. příklady: Drilling Advisor – Rádce ropných vrtů – Elf Aquitaine of France Cooker Advisor – Rádce ve sterilizačním procesu potravin R1/XCON – Konfigurace počítačů DEC Lending Advisor – finančnictví - úvěry
26	<p>Co je abdukce? – příklad</p> <p>Když platí B a platí $A \rightarrow B$, pak platí A. Vím, že zmoknu. Abdukci usoudím, že: stojím v dešti.</p>
27	<p>Co je to stavový prostor</p> <p>stavový prostor – strom nebo graf, kde uzly = stavy úlohy hrany = vztahy (<i>předpisy přechodu</i>) mezi uzly</p>
28	<p>Co je to uvažování člověka?</p> <p>uvažování – proces práce se znalostmi, přichozími či vyvozenými fakty a strategiemi řešení, který se snaží dospět k závěru</p>
29	<p>Co je to inferenční mechanismus?</p> <p>Veškerou činnost programu, který napíšete, řídí tzv. inferenční mechanismus. Podle stavu báze faktů (= báze dat, báze znalostí) provádí příslušná pravidla. inferenční mechanismus je to algoritmus, který zajišťuje vykonávání pravidel na základě stavu báze faktů. Určuje jak a v jakém pořadí budou tato pravidla aplikována. Můžeme postupovat ve směru od počátečního stavu k cílovému. Pak mluvíme o strategii řízené daty (<i>data driven strategy nebo jinak dopředné/přímé řetězení</i>) nebo od cílového stavu směrem k počátečnímu. Pak se jedná o strategii řízenou cílem (<i>goal driven strategy nebo jinak zpětné řetězení</i>).</p>
30	<p>Co jsou to rámce?</p> <p>rámec – datová struktura, která zahrnuje stereotypní znalosti o daném objektu nebo pojmu</p>
31	<p>Co je to metaznalost?</p> <p>metaznalost – znalost o znalostech znalost – předpis, jak nakládat s informacemi</p>
32	<p>Co je to metaprávidlo?</p> <p>metaprávidlo – pravidlo o pravidlech</p>
33	<p>Co je to znalostní inženýrství?</p> <p>Hlavní náplní znalostního inženýrství je vytvoření expertního systému (<i>t.j. znalostní aplikace</i>). Účelem získávání znalostí (<i>knowledge acquisition</i>) je opatření všech potřebných znalostí pro tuto činnost.</p>

34 Co je to pravidlo?

pravidlo – reprezentace znalostí udávajících vztah mezi vstupní a výstupní informací, která se v případě, že vstupní informace je známá, stane také známou

35 Co je to prohledávání stavového prostoru do hloubky?

technika hledání, která prohledává stavový prostor tak, že prohledává dříve vždy uzly s větší či stejnou hloubkou, než je hloubka uzlů ostatních

36 Co je to prohledávání stavového prostoru do šířky?

technika hledání, která prohledává stavový prostor tak, že prohledává dříve vždy uzly s menší či stejnou hloubkou než je hloubka uzlů ostatních

37 Uveďte klasický Bayesův vztah

$$P(H|E) = \frac{P(E|H)P(H)}{P(E)}$$

38 Def. apriorní šance

apriorní šance:

$$O(H) = \frac{P(H)}{P(\bar{H})} = \frac{P(H)}{1 - P(H)}$$

aposteriorní šance:

$$O(H|E) = \frac{P(H|E)}{P(\bar{H}|E)} = \frac{P(H|E)}{1 - P(H|E)}$$

$$O \in \langle 0, \infty \rangle$$

39 Vyjádřete míru postačitelnosti pomocí podílu dvou pravděpodobností

Míra postačitelnosti (likelihood of sufficiency) LS:

$$O(H|E) = LS \cdot O(H)$$

Míra nezbytnosti (likelihood of necessity) LN:

$$O(H|\bar{E}) = LN \cdot O(H)$$

$$LS = \frac{O(H|E)}{O(H)}$$

$$LN = \frac{O(H|\bar{E})}{O(H)}$$

Věta:

$$LS = \frac{P(E|H)}{P(E|\bar{H})}$$

$$LN = \frac{P(\bar{E}|H)}{P(\bar{E}|\bar{H})}$$

40 Vyjádřete míru nezbytnosti pomocí podílu dvou pravděpodobností

viz 39

41 $LS = 0$, $LN = 1$, pro pravidlo $E \Rightarrow H$, co můžete říct o E ?

Tabulka:

$E \Rightarrow H$

$$O(H|E) = LS \cdot O(H)$$

$$O(H|\bar{E}) = LN \cdot O(H)$$

! zapamatuj si !

LS		LN	
0	$\bar{E}$ je nezbytné pro H	∞	$\bar{E}$ je postačitelé pro H
1	E ani $\bar{E}$ nemá žádný vliv na H	1	E ani $\bar{E}$ nemá žádný vliv na H
∞	E je postačitelé pro H	0	E je nezbytné pro H

E nemá žádný vliv na H

$\bar{E}$ je nezbytné pro H (asi)

42 $LS = 1$, $LN = \infty$, pro pravidlo $E \Rightarrow H$, co můžete říct o E ?

E ani $\bar{E}$ nemá žádný vliv na H

$\bar{E}$ je postačitelé pro H (asi)

43 $LS = 0$, $LN = \infty$, pro pravidlo $E \Rightarrow H$, co můžete říct o E ?

$\bar{E}$ je nezbytné/postačitelé pro H (asi)

---

44 Jaké 3 typy vztahů je třeba uvažovat při práci s neurčitostí v ES? (slovně uvést)**Druhy neurčitosti**

1. v datech od uživatele $P(E|e) \dots e$ – víra uživatele v platnost $E \quad E \rightarrow C$
2. v BZ (pravidlech) od experta
IF E
THEN C ($CF = 0,8$)
3. v nekompatibilitě pravidel
IF E_1 IF E_1 AND E_2
THEN C THEN C
IF E_1 IF E_1
THEN C CF_1 THEN $\bar{C}$ CF_2

Neexistuje jednotná teorie, jak pracovat s neurčitostí v ES. Existuje tedy několik přístupů k tomuto problému. Každý z přístupů vede k obecně odlišným závěrům (např. jiné „váhy“ závěrů).

4. Neurčitost závěru je ovlivněna přístupem k práci s neurčitostí, který je použit.

Druhy přístupů

1. Bayesův přístup a jeho modifikace (PROSPECTOR)
2. Teorie určitosti (Certainty Theory)
3. Fuzzy logika
4. Dempster – Shaferova teorie

---

45 Co musí platit mezi $P(H/E)$ a $P(\text{not}H/E)$ pro pravidlo v ES založeném na Bayesových vztazích?

musí platit $P(H|E) + P(\bar{H}|E) = 1$

---

46 Def. funkce příslušnosti fuzzy množiny

funkce příslušnosti – zobecněná charakteristická funkce, pomocí níž je vyjadřován stupeň příslušnosti prvku do fuzzy množiny

---

47 Co je to lingvistická proměnná?

lingvistická proměnná – pojem užívaný v našem přirozeném jazyce k popisu věcí (*objekt a jejich vlastností*), které mají vágní (*rozptýlené, neurčité*) hodnoty

---

48 Reprezentace fuzzy množiny pomocí vektoru – příklad zápisu

= Jak vyjádřit funkci příslušnosti $\mu_A(x)$: pomocí S-funkce nebo v případě diskrétního souboru prvků pomocí konečné množiny prvků, kde každému prvku přiřadíme hodnotu funkce příslušnosti fuzzy množiny $A = (a_1, a_2, \dots, a_n)$, kde $a_i = \mu_A(x_i)$.

Píšeme pro přehlednost ve tvaru: $A = (a_1/x_1, a_2/x_2, \dots, a_n/x_n)$!takto

např.: vysoký = (0/160; 0,2/175; 0,5/185; 0,9/190; 1/200)

---

49 Def. doplňku fuzzy množiny A

- průnik: $A \cap B$: pro $\forall x \in X$
 $\mu_{A \cap B} = \min\{\mu_A(x), \mu_B(x)\}$
 $= \mu_A(x) \wedge \mu_B(x)$
 $= \mu_A(x) \cap \mu_B(x)$
např.: vysoký = (0/160; 0,2/175; 0,5/185; 0,9/190; 1/200)
nízký = (1/160; 0,5/175; 0,2/185; 0,1/190; 0/200)
 $\mu_{\text{vysoký} \wedge \text{nízký}}(x) = (0/160; 0,2/175; 0,2/185; 0,1/190; 0/200)$
- sjednocení: $A \cup B$: pro $\forall x \in X$
 $\mu_{A \cup B} = \max\{\mu_A(x), \mu_B(x)\}$
 $= \mu_A(x) \vee \mu_B(x)$
 $= \mu_A(x) \cup \mu_B(x)$
- doplněk A^c : $\mu_{A^c}(x) = 1 - \mu_A(x)$
- rovnost: $A = B$: $\mu_A(x) = \mu_B(x)$ pro $\forall x \in X$
- inkluze: $A \subseteq B$: $\mu_A(x) \leq \mu_B(x)$ pro $\forall x \in X$
 $A \subset B$: $\mu_A(x) \leq \mu_B(x)$ a zároveň alespoň pro jedno x : $\mu_A(x) < \mu_B(x)$

---

50 Def. rovnosti fuzzy množin A a B

viz 49
